Suomen ympäristökeskus SYKE
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

prof. Jyri Seppälä

11.10.2021

Asianumero SYKE/2021/2447

Ympäristövaliokunta

Julkinen

Viite: HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Asia: Asiantuntijalausunto

Hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan edistäminen

Ympäristövaliokunta on pyytänyt lausuntoa hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan edistämisestä liittyen ympäristöministeriön hallituksen esitykseen valtion talousarvioksi vuodelle 2022. Suomen ympäristökeskus keskittyy lausunnossaan ympäristöministeriön hallinnonalan talousarvion alueisiin, jotka edistävät hiilineutraalin kiertotalousyhteiskuntaan siirtymistä.

Suomen ympäristökeskus näkee, että ympäristöministeriön hallinnonalan strategiset painopisteet ovat hyvin kohdennettu, mutta korostaa, että ne ovat vahvasti kytkeytyneet toisiinsa. Hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan tavoitteiden toteutuminen on nähtävä välttämättömänä, että pystymme saavuttamaan hyvän ympäristön ja monimuotoisen luonnon sekä kestävän kaupunkikehityksen strategiset painopisteiden tavoitteet. Tämä korostaa hiilineutraalin kiertotalousyhteiskuntaan kohdennettavien panostusten strategista merkitystä.

Hiilineutraalia kiertotalousyhteiskunnan painopisteelle on asetettu seuraavat tavoitteet:

- Suomi on vähentänyt kasvihuonekaasupäästöjään merkittävästi
- Luonnonvaroja käytetään säästeliäästi ja kestävästi
- Kiertotalous uudistaa yhteiskuntaa
- Rakennusten elinkaari on vähähiilinen ja materiaalitehokas.

Tavoitteiden tunnistamat muutokset ovat välttämättömät YK:ssa sovitun kestävän kehityksen saavuttamiseksi, ja niissä tulisi pystyä tekemään lähitulevaisuudessa merkittäviä edistysaskelia suomalaisessa yhteiskunnassa. Ympäristöministeriön hallinnonalalla on tässä tärkeä rooli. Monet lainsäädännölliset valmistelutyöt EU:ssa ja niiden toimeenpano säädöksineen vaativat yhä enemmän resursseja ympäristöministeriön hallinnonalalla. Säädösten sujuva toimeenpano on koko yhteiskunnan kannalta äärimmäisen tärkeää sillä toimeenpano vaikuttaa siihen, kykeneekö Suomi toimimaan ja myös hyötymään edelläkävijänä.

Ympäristöhallinnon yksi keskeinen tehtävä on tuottaa tutkittua tietoa yhteistoiminnassa muiden toimijoiden kanssa hiilineutraalin kiertotalouden kestävyysnäkökohdista koko yhteiskunnan käyttöön. Oikean tiedon perusteella pystytään tekemään tarvittavia rakenteellisia muutoksia eri aikajänteellä, välttämään virheinvestointeja ja vahvistamaan vihreään kasvuun perustuvaa osaamispohjaa. Määrärahojen rajallisuuden takia ympäristöministeriön hallinnonalan ensisijaisena tehtävänä on luoda

muutostoiminnalle edellytyksiä ja saada yhteiskunnan eri toimijat tekemään konkreettisia toimia hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan toteuttamiseksi.

Hiilineutraalin kiertotalousyhtesikunnan alueella tavoitellaan Suomessa merkittäviä muutoksia suhteellisen lyhyellä aikavälillä. Tähän nähden ympäristöministeriön hallinnonalan toimintamenojen nousu 1,6 miljoonalla eurolla edellisestä vuodesta on toki parannus, muttei riittävän suuri tarpeeseen nähden. Esitettyjen toimintarahojen raameissa tehtävien panostuksen on siksi kohdennuttava oikealla tavalla. Talousarvossa esitetyt linjaukset rahojen käytölle ovat perusteltuja, samoin hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan asiakokonaisuuksien kohdennukset. Toimenpiteissä tulee kuitenkin tarkentaa puurakentamisen edistämistavoitetta siten, että se edistää ilmastokestävää puurakentamista. Puurakentamisen lisääminen hakkuita kasvattamalla voi näet vaikeuttaa Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttamista.

Suomen ympäristökeskukselle asetetut vaikuttavuustavoitteet hiilineutraalin kiertotalouden näkökulmasta ovat perusteltuja. Suomen ympäristökeskus kuitenkin korostaa, että vaikuttavuustavoitekokonaisuus ”Paikallisten ja alueellisten kestävien ratkaisujen tuottaminen kokeilujen ja verkostojen avulla” kytkeytyy olennaisella tavalla hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan tavoitteisiin.

Suomen ympäristökeskukselle asetut tuotokset ja laadunhallintatavoitteet vuodelle 2022 ovat myös perustellut, samoin myös sen yhteydessä esitetyt toiminnan keskittymisen alueet hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan näkökulmasta. Suomen ympäristökeskus korostaa, että hiilineutraalin kiertotalouden toimilla edistetään myös Itämeren suojelua, luonnon monimuotoisuuden turvaamista sekä rakennetun ympäristön tavoitteita.

Ympäristön- ja luonnonsuojelua edistävälle hallinnonalalle ja ympäristötehtäviä aluehallinnossa hoitaville virastoille on esitetty perustellusti määrärahoja käytettäväksi käytännön ilmastomuutos- ja kiertotaloustavoitteita edistettäviin tehtäviin. Myös muiden määrärahaesitysten yhteydessä kuten ”Yhdyskunnat, rakentaminen ja asuminen” yhteydessä hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan toimenpiteet ovat hyvin esillä.

Yhteenvetona Suomen ympäristökeskus näkee, että ympäristöministeriön hallinnonalan talousarvioesityksessä hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan tarpeet on tunnistettu ja asiaan on pyritty resursoimaan voimavaroja. Muutostarpeeseen nähden budjetoidut rahat ovat kuitenkin vaatimattomat. Tavoitellut muutokset edellyttävät siten, että myös muilla hallinnonaloilla panostetaan kiertotalousyhteiskunnan kehittämiseen siten, että eri hallinnonalojen politiikat ja toimenpiteet ovat keskenään johdonmukaisia. Tämä ohjaa myös yksityisiä toimijoita käyttämään ja suuntaamaan T&K-panoksiaan hiilineutraalin kiertotalousyhteiskunnan toteuttamiseksi.

Pitemmällä aikavälillä oikein toteutetut hiilineutraalin kiertotalousyhtesikunnan edistämistoimet tuottavat niihin sidotut rahat takaisin yhteiskunnan eri tahoille, kun toimintaedellytykset paranevat ja kun ympäristö ja ilmastotavoitteet pystytään toteuttamaan nykyistä kustannustehokkaammin. Tehtävä on kuitenkin vaativa ja eri politiikka-alueiden keskinäistä johdonmukaisuutta tulee varmistaa eri keinoin. Tämän takia määrärahojen vaikuttavuuden seurantaan ja arvioihin on panostettava. Vaikuttavuusarviointien perusteella tulisi pystyä perustelemaan jatkossa avainpanostukset ja tarvittaessa myös lisäykset niille alueille, jotka ovat haluttujen muutosten kannalta kriittiset, mutta joilla ei kehitys jostakin syystä etene.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut professori Mikael Hildén.

Liitteet -

Jakelu Eduskunnan Ympäristövaliokunta

Suomen ympäristökeskus SYKE | Finlands miljöcentral | Finnish Environment Institute

Latokartanonkaari 11 | 00790 Helsinki | FINLAND
+358 295 251 000 | mailto: kirjaamo.syke@syke.fi | Y-tunnus 0996189-5
www.syke.fi